

רשומות

הצעות חוק

17 באפריל 1985

1728

כ"ו בניסן התשמ"ה

עמוד	
193	חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 12)
195	חוק העונשין (תיקון מס' 24), התשמ"ה-1985

מתפרסמות כזה הצעות חוק משעם הממשלה:

חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 12)

הוספת
סעיף 47

1. אחרי סעיף 7 לחוק-יסוד: הכנסת¹, יבוא:

47. רשימת מועמדים לא תשתתף בבחירות לכנסת אם יש במטרותיה
במפורש או במשתמע, או במעשיה, אחד מאלה:
- (1) שלילת קיומה של המדינה כאמור בהכרזה על הקמת מדינת
ישראל²;
- (2) שלילת האופי הדמוקרטי של המדינה;

דברי הסבר

על כך, לא יאוחר מהיום ה-20 שלפני יום הבחירות,
לבאי-כזה הרשימה ולממלא מקומו.

סעיף 1 סעיף 63 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח
משולב], התשכ"ט-1969, קובע לאמור:

לפי סעיף זה מאשרת ועדת הבחירות המרכזית
לכנסת כל רשימת מועמדים שקיימה את התנאים שנקב-
בעו בחוק, דהיינו: מספר הבוחרים הדרוש להגשת
הרשימה, מתן ערבות כספית וכיוצא באלה תנאים.

יאישור רשימות המועמדים

63. רשימת מועמדים שהוגשה כהלכה או שהוקנה לפי
הסעיף הקודם, תאשר אותה הועדה המרכזית ותודיע

1 ס"ח התשי"ח, עמ' 69.
2 ע"ד התש"ח, תוס' א', מס' 1, עמ' 1.

(3) הסתה לגזענות;

(4) יסוד סביר לחשש כי הרשימה תשמש מסווה למעשים בלתי חוקיים.

2. בסעיף 63 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט—1969, במקום "רשימת מועמדים שהוגשה כהלכה" יבוא "רשימת מועמדים שאינה מנועה מלהשתתף בבחירות לכנסת לפי סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת ושהוגשה כהלכה".

תיקון חוק הבחירות לכנסת

3. במקום סעיף 3 לחוק העמותות, התש"ם—1980, יבוא:

תיקון חוק העמותות

3. לא תירשם עמותה אם יש במטרותיה, במפורש או במשתמע, או במעשיה, אחד מאלה:

דברי הסבר

רוחיה או במעשיה משום שלילת קיומה של מדינת ישראל, כאמור בהכרזה על הקמת מדינת ישראל, שלילת האופי הדמוקרטי של המדינה או שיש בהם יסוד סביר לחשש כי הרשימה תהווה מסווה למעשים בלתי חוקיים. בכך אומצו היסודות שהוצעו בומנו בהצעת חוק המפלגות, התש"ם—1980 (ה"ח התש"ם, עמ' 199) לגבי הסייגים לרישום מפלגות.

בהצעת חוק העונשין (תיקון מס' 24), התשמ"ה—1985, מוצע לאסור פרסום של הסתה לגזענות. תופעת הגזענות נוגדת את הערכים שעליהם מושתתת מדינת ישראל. במשך דורות היה העם היהודי קרבן להסתה גזענית ואך טבעי הוא שמדינת ישראל תילחם עד חרמה בהופעה זו.

בשל החומרה והסכנה של תופעת הגזענות, כפי שנתגלתה באחרונה, מוצע למנוע מרשימת מועמדים, שמטרותיה או מעשיה הם הסתה לגזענות, מלהשתתף בבחירות לכנסת.

התיקון המוצע בא לתת ביטוי לרעיון של דמו-קרטיה מתגוננת, ולהקנות כלי להגנה על המדינה ועל עקרונות היסוד שלה מפני המבקשים לערער את יסודות המדינה מבפנים.

סעיף 2 מוצע לקבוע במפורש את סמכותה של ועדת הבחירות המרכזית לסרב לתת את אישורה לרשימה המנועה מלהשתתף בבחירות לפי הוראות סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת. החלטת ועדת הבחירות המרכזית לפסול רשימה תעמוד, כמקודם, לביקורתו של בית המשפט העליון, לפי סעיף 64 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט—1969.

סעיף 3 לחוק העמותות, התש"ם—1980, קובע לאמור:

החוק אינו מקנה במפורש סמכות לוועדת הבחירות או לגוף אחר לפסול רשימת מועמדים בשל מצעה, מטרור-תיה או מעשיה, יהיו אשר יהיו.

במערכת הבחירות לכנסת הששית סירבה ועדת הבחירות המרכזית לאשר רשימת מועמדים בהיותה חותרת תחת עצם קיומה של המדינה. בית המשפט העליון, בערעור, אישר את החלטת הוועדה: ע"ב 1/65, יעקב ירדור נגד יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת הששית (פד"י, כרך י"ט (3), עמ' 365). בפסק הדין דיבר השופט זוסמן ז"ל על "זכות ההתגוננות של החב"רה המאורגנת במדינת" ואמר, בין היתר (בעמ' 390): "כדרך שאדם אינו חייב להסכים לכך שיהרגוהו, כך גם מדינה אינה חייבת להסכים שיחסלוה וימחקוה מן המפה... כיוצא בזה גם רשות אחרת מרשויות המדינה אינה צריכה לשמש מכשיר בידי מי ששם לעצמו את היסול המדינה כמטרה".

במערכת הבחירות לכנסת האחת-עשרה החליטה ועדת הבחירות המרכזית לפסול שתי רשימות מועמי-דים: האחת — בשל הסתה לגזענות, והשניה — בשל סכנה לבטחון המדינה. שתי הרשימות ערערו לפני בית המשפט העליון על ההחלטות של ועדת הבחירות המרכזית; שני הערעורים נתקבלו והרשימות השתתפו בבחירות.

כשם שברור כי המדינה זכאית ואף חייבת להיאבק נגד אלה המבקשים להרוס אותה או את אושיות המשי-טר שלה, כך ברור כי מאבק זה חייב להתנהל על-פי החוק. בהתאם לכך, מן הראוי שהסמכות לפסול רשי-מת מועמדים מלהשתתף בבחירות לכנסת בשל מטרה ממטרותיה או בשל מעשיה — תיקבע בחוק, בלשון מפורשת וברורה, ולא תסתמך רק על עקרונות חוקתיים או על-חוקתיים.

לפיכך מוצע שחוק-יסוד: הכנסת יתוקן ותימנע הזכות להשתתף בבחירות לכנסת מרשימה שיש במט-

3 ס"ח התשכ"ט, עמ' 103.
4 ס"ח התש"ם, עמ' 210.

- (1) שלילת קיומה של המדינה כאמור בהכרזה על הקמת מדינת ישראל;
- (2) שלילת האופי הדמוקרטי של המדינה;
- (3) הסתה לגזענות;
- (4) יסוד סביר לחשש כי העמותה תשמש מסווה למעשים בלתי חוקיים.

דברי הסבר

בעקבות האמור בסעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת, כמוצע בסעיף 1, מן הראוי להתאים את הוראת סעיף 3 לחוק העמותות לסעיף 7א האמור.

"סיוגים לרישום עמותה

3. לא תירשם עמותה אם מטרה ממטרותיה שוללת את קיומה של מדינת ישראל או את אופיה הדמוקרטי, או אם יש יסוד סביר למסקנה כי העמותה תשמש מסווה לפעולות בלתי חוקיות."

חוק העונשין (תיקון מס' 24), התשמ"ה—1985

הוספת סעיפים
144 א עד 144 ה

1. אחרי סעיף 144 לחוק העונשין, התשל"ז—1977, יבוא:

"סימן א' 1: הסתה לגזענות

144.א. בסימן זה—

הגדרות

"גזענות" — רדיפה, השפלה, ביוזי או איבה, כלפי ציבור, או גרימת מדגים בין חלקים של האוכלוסיה, וכן מעשה עוינות או אלימות, והכל בשל השתייכות לגזע, ללאום או לדת;

"מפרסם" — כהגדרתו בסעיף 2, לרבות בשידורי רדיו או טלוויזיה.

144.ב. (א) המפרסם דבר הסתה לגזענות, או המפרסם דבר מתוך כוונה להביא לגזענות, דינו — מאסר שנתיים.

איסור פרסום
הסתה לגזענות

(ב) לענין סעיף זה, אין נפקה מינה אם הפרסום הביא לגזענות או לא, ואם היה בו אמת או לא.

דברי הסבר

המטרת העברית רואה בכבודו וביקריו של האדם, שנברא בצלם אלוקים, והשכנת השלום בין הבריות, ערכים נעלים ביותר. מאידך גיסא, השפלת כבוד האדם נחשבת במורשת היהדות עבירה המורה.

ביטוי מאלף לרעיון כבוד האדם, באשר הוא אדם, מובא במדרש (בראשית רבה, סוף פרשה כ"ד): "בן

בעת הבחירות לכנסת האחת-עשרה ובעקבותיהן, הלכו ורבו תופעות של התבטאויות פומביות, בכתב ובעל-פה, של דברים הקוראים לרדיפה, השפלה, ביוזי, איבה ומעשי עוינות ואלימות כלפי ציבור מתושבי המדינה, או הגורמים מדגים בין חלקים של האוכלוסיה, בשל השתייכות לגזע, ללאום או לדת.

1 ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

144ג. פרסום דין והשבון נכון והוגן על מעשה כאמור בסעיף 144ב, לא יראוהו כעבירה על אותו סעיף, ובלבד שלא נעשה מתוך כוונה להביא לגזענות.	פרסום כוונה
144ד. המחזיק לשם הפצה פרסום האסור לפי סעיף 144ב מתוך כוונה להביא לגזענות, דינו — מאסר שנה, ובית המשפט רשאי לצוות על החרמת הפרסום ולהורות מה ייעשה בו.	החזקה פרסום גזעני
144ה. לא יוגש כתב אישום בשל עבירה לפי סימן זה אלא בהסכמה בכתב של היועץ המשפטי לממשלה.	הגשת אישום

דברי הסבר

גם מדינות אחרות תוקקו חוקים בנושא זה, בהתחשב באופייה ובמבנה החברתי של כל מדינה.

החוק המוצע אוסר פרסום של דבר הסתה לגזענות וכן פרסום דבר מתוך כוונה להביא לגזענות (סעיף 144ב). כמו-כן אוסר החוק המוצע החזקה לשם הפצה של פרסום גזעני מתוך כוונה להביא לגזענות (סעיף 144ד).

עוד מוצע שכתב אישום בשל עבירה של פרסום הסתה לגזענות או בשל החזקה פרסום גזעני לא יוגש אלא בהסכמה בכתב של היועץ המשפטי לממשלה, בדומה לעבירות אחרות של פגיעה בסדרי המשטר והחברה (סעיף 144ה).

להלן ההגדרה של "פרסום" שבסעיף 2 לחוק העונשין, התשל"ז—1977:

"פרסום" —

- (1) בדברים שבעל פה — להשמיע מלים בפה או באמצעים מיכניים, בהתקלות ציבוריות או במקום ציבורי או באופן שאנשים הנמצאים במקום ציבורי יכולים לשמוע אותן;
- (2) בדברים שכתוב, בעיור, בתמונה, בצילום או בדמות — להפיץ בין כמה אנשים, או להציגם באופן שאנשים במקום ציבורי יכולים לראותם, או למכור את הדברים או להציעם למכירה בכל מקום שהוא;

עזאי אומר: "זה ספר תולדות אדם" (בראשית ה', א') — זה כלל גדול בתורה. רבי עקיבא אומר: "ואהבת לדעת כמוך" (ויקרא י"ט, י"ח) — זה כלל גדול בתורה. שלא תאמר הואיל ונתבונתי יתבזה חברי עמי, הואיל ונתקלתי יתקלל חברי עמי. אמר רבי תנחומא: אם עשית כן — דע למי אתה מבוזה — "בדמות אל-הים עשה אותו" (בראשית ה', א').

"כבוד הבריות" הפך במקורות ההלכה העברית מעין ערך קונסטיטוציוני שבכוחו לדהות דינים אחרים. כדי למנוע איבה בין ישראל לנכרי תיקנו חכמי ישראל תקנות מסויימות, שעל פיהן אף התירו לעבור על איסורים מדרבנן.

חוק העונשין, התשל"ז—1977, אוסר מעשי המרדה ופרסומי המרדה (סעיפים 133 ו-134); המונח "להמריד" כולל "לעורר מזדים ואיבה בין חלקים שונים של האוכלוסין" (סעיף 136(4)) ויש בו כדי להעניש על ביטויים של הסתה לגזענות. כלי-עוד התופעה של הסתה גזענית היתה שולית, ביתן היה להסתפק בהוראות האמורות וכן בהוראות שבחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה—1965, ובעיקר זו הדנה בלשון הרע על ציבור. ברם, משהפכה ההסתה הגזענית לתופעה מטרידה, נוצר צורך חינוכי לתקן את חוק העונשין ולכלול בו הוראה האוסרת במפורש פרסום הסתה לגזענות. החוק המוצע יתרום גם ליעילות התגובה לגילויים של הסתה לגזענות, משום שלא יהיה עוד צורך להוראה כיה את כוונת המפרסם, כאשר ההסתה מדברת בעד עצמה.